

Təranə Turan RƏHİMLİ

ƏDƏBİYYATIN ULDUZ YOLUNDA ADDIMLAYANLAR

*(“Ulduz” jurnalının avqust
sayı haqqında qeydlər)*

“Ulduz”a ekspert rəyi yazmağa başlayan da qeyri-ixtiyari 60-70-ci illərin icmal məqalə ənənəsini xatırladım. Həmin onilliklərin tənqidi “Azərbaycan”, “Ulduz”, “Literaturniy Azerbaydjan” kimi nüfuzlu jurnalların illik ədəbi təsərrüfatını ümumiləşdirən, dəyərləndirən icmal məqalələrə xüsusi önəm verirdi. Belə məqalələrin üstünlüyü onda idi ki, konkret ədəbi mətbu orqanında bütöv bir ilin bədii nailiyyətləri əsasında ədəbi prosesin mənzərəsini aydınladır. Bu prosesin uğurlu tərəfləri ilə yanaşı, nöqsanlarını, çatışmazlıqlarını göstərən tənqidçi təkcə ədəbi inkişafı yönləndirən mülahizə və fikirlərlə çıxış etməklə qalmır, eyni zamanda gərəkli tövsiyələri ilə jurnalın işinə də yardımçı olurdu. “Ulduz” bu yaxşı ənənəni bir qədər də irəli aparıb, ekspertləri öncədən təyin etməklə bu tənqidi aylıq nəşrlər üçün mütəmadi bir sistemə salıb. Və oxucunun çağdaş ədəbi prosesin “Ulduz”dakı real mənzərəsinin elmi-nəzəri, həm də bədii dərki üçün jurnalın hər bir sayında ekspert rəyinin dərc edilməsi baş redaktor Qulu Ağsəsin yenilikçi islahatlarının önəmli tərəflərindən biri kimi təqdirəlayiqdir.

Həyat Şəminin səmimi, əsasən təqdiiredici, gənc yazarları ruhlandırان mülahizələrə köklənən, bəzən də poetik təkrarçılığı etirazla qarşılayan ekspert rəyi ilə başlayan “Ulduz”un işığı oxucunu çağdaş ədəbi aləmin dərinliklərinə doğru çəkir. Ruzbeh Məmmədin özüylə söhbət aləmi-

nə daxil olur. Şeirdə mövzu ayrışeçkiliyini qəbul etməyən, sevgi şeirlərini də “öz vətəni” kimi görən, hiss edən gənc qələmdaşımız şeiri “şairin özünə təsəlli verməyi üçün ən yaxşı vasitə” hesab edir. Bilavasitə öz yaşantılarını poetik düşüncə mərkəzinə gətirən Ruzbeh “əgər o şeirdə az da olsa öz həyatından qatqı yoxdursa, orada sünilik yaranacaq” deyir. Bu qənaətini bir qədər də möhkəmləndirmək üçün yazır: “Tutaq ki, Birinci Dünya müharibəsi haqqında kitablardan məlumatlanmışam, şeirdə isə onun haqqında yazsam, elə bilərəm, insanlara baxa-baxa yalan danışiram”. Gənc şairin bu fikrini əsla birmənalı qarşılamaq olmur. Düşünürsən ki, ədəbiyyatın zirvə əsərlərini yaradanlar təkcə özlərinin yaşayıb müşahidə etdiklərini yazsaydılar, ötən əsrlərin qaranlıq səhifələri necə aydınlanardı? Tarixə müraciətlə müasir dövrün həqiqətlərini dilə gətirənlər, yaxud milli kimliyin dünənini yada salmaqla bu günü nizamlamağa yönələn, sabahlara yol göstərən əsərlər olmasaydı, dünya ədəbiyyatının bugünkü durumu necə olardı? Rusiya arxivlərindən aylarla çıxmayan Lev Tolstoy “Dekabristlər” romanına başladığı halda, tarixin təhrikiylə “Hərb və sülh”ü yazmasaydı, Viktor Hüqo “Paris Notrdam kilsə”sində XV əsrin sonu – XVI əsrin əvvəlləri kimi uzaq keçmişə işıq tutmasaydı, Jan Gevr “Xacə şah” romanında Şərq tarixinin mühüm bir səhifəsini, Qacar dövrünün həqiqətlərini göz önünə sərməsəydi, İsa Hüseynov bütün dövrlər üçün təzətar olan sənətkar və zaman problemini qoyduğu “Məhşər”i qələmə almasaydı... bir sözlə, tarixi roman, poema, dram və s. zirvəsi hesab olunan, realist, qotik, roman-

Arzu Muradın nəsrində isə ilk diqqəti çəkən hekayələrin uğurlu ad seçimidir. “Şəkildəki sual” hekayəsində qəlbi yaralı, sevən bir gəncin duyğularına həssas münasibət var. Bu duyğular hələ də bir sualın cavabını almaq üçün ölüm yatağındakı insanın kəsilməkdə olan nəfəsinə ha-

"Ulduz"un "Qısa fikirlər xəzinəsi"ndə ingilis filosof-yazıçısı Oldos Haksli, fransız yazıçısı Jan Pol Sartr, argentinalı nasir, şair və publisist, Latin Amerikasının şöhrətli imzası Xorxe Luis Borxes, Amerika yazıçısı, antropoloq alim və etnoqraf Karlos Kastaneda, yəhudi əsilli polyak yazıçısı və jurnalisti Qabriel Laub fəlsəfəsinin məntiqi oxucunu dərin düşüncələrə qərq edir. Qeyri-ixtiyari düşünürsən: Bu aforizmlər həmin yazıçıların dünyasının ən etibarlı açarıdır. "Mən mükafatdan niyə imtina etdim?" əsərini oxumadan da Sartrın əvvəl Fəxri Legion ordenindən, sonra Nobel mükafatından imtina etməsinin səbəbini anlamaq olar. Çünki o, "Savaşda ölən bir tək uşaq qarşısında mənim bütün kitablarımın

“Şeir vaxtı”nda isə Emin Pirinin poeziyası oxucunu fərqli bir aləmə çəkir:

4 | ULDUZ

[illegible]

*Düşmək qalxmaqdı
necə ki, Yusifi endirdilər
qalxmasıyçun
Allahın eşq quyusuna.*

Şeirləri oxuduqca əsrarəngiz poetikliyin seh-rinə düşürsən. "Ayaqlar getmək üçün yox, qayıtmaqçündü...", "Dodaqların təzə açmış yaz çiçəyi, mənə bal arısı...", "Dünyanın ən qulaqbatırıcı səsidir sevdiyin adamın sükutu" kimi misralar düşüncələri arxasınca aparır.

Füzulidən başlayan sevgilini vətən kimi görmək ənənəsi zaman-zaman poeziyamızda fərqli biçimlərdə yer alıb. Füzuli "Edəməm tərək, Füzuli, səri-kuyin yarın, Vətənimdir, vətənimdir, vətənimdir, vətənim" deyirsə, Emin Piri:

*Nə fərqi var Bakı,
ya da ki Ərdəbil,
indi sinəm bütöv Azərbaycandı,
rahat qoy başını Vətəninə.
– deyir.*

Emin Pirinin şeirləri məşhur bir sənətkar qənaətini xatırladır: "Sözləri ələyə tökübləyirəm, hansı böyükdürsə, qalıb şeir olur". Gənc şairin sənətə məsuliyyətli münasibəti hər bir şeirində aydın hiss olunur. Bu məsuliyyətin Emin Piri poeziyasını uzaqlara aparacağı şəksizdir.

Samirə Əsrəfin tərcüməsində "İnanc olmasa, həyat öz mənasını itirir..." sərlövhəli dünyaca ünlü rejissor Lukino Viskanti ilə müsahibə, sənəti həyat amalına çevirənlərin psixologiyasına bələdlilik üçün mükəmməl bir nümunədir. Jurnalist Kostanza Konstantinin italyan rejissoru ilə söhbətində ən çox diqqətimi çəkən isə yazının sətirləti qatındakı "gerçək sənət və sənətkar qısqanclıq, paxıllıq hissindən uzaqdır" tezi oldu. Viskontinin sənət dostlarının istedadına ehtiramı, xüsusilə də şöhrətli həmkarı Fellini haqqında ürəklə dediyi "Fellini kinematoqrafiyanın nəhəngi" fikri Viskonti şəxsiyyətini nəzərimdə bir qədər də böyütdü. "Başqalarının böyüklüyünü qəbul etmədən dahi olmaq mümkün deyil" qənaətini özümçün bir daha təsdiqləmiş oldum.

"Debüt"də Ümid Abbasın şeirləri ilə qarşılaşırıq. İlk şeir – "Barış, get" təkrar motivlərlə, bənzər fikirlərlə oxucunu yorsa da, sonrakı şeirləri bu ovqatı aradan qaldırır:

*O ki yağış yağanda torpaq qoxusu gəlir,
Bax mən o qoxuyla da xoşbəxt olan adamam.
("Kitab oxuyan adam")*

*Bəzən sevgisi də kömək eləmir
Arzusu gözündə qalan adama.
("Get")*

*Xaraba otaqda siqaret iyi
Tək sənin qoxunu öldürə bilmir.
("Mələkdən üstün")*

*"Mən dəli deyiləm" deyən şairi
"Dəli" damğasıyla susduracaqlar".
("Daş")*

Bu misralar Ümid Abbasın lirik "mən"ini daha dolğun ifadə edir.

"Ulduz"un səhifələrində əsərləri dərc olunan gənclərin hər birinin yazısında "ayrılıq" var. Zamanın ovqatına uyğun olaraq bir vaxt 90-cıların hər yazısında bir "tabut" vardı, çağdaş gənc ədəbi nəslin duyğuları isə ayrılığa köklənib. Və bu yekrənglik oxucunu darıxdırır. Nərgiz Məhərrəmzadənin "Duyğuların üsyanı" miniatüründə də ayrılıq motivi diqqəti çəkir. Buradakı ayrılıq nikahdan sonra adılşən sevginin məhvi ilə bağlıdır. Bu itkidən, övladının atasından ayrılmaq məcburiyyətindən doğan kədər, sevgi peşmanlığı əsər qəhrəmanının bütün varlığını titrədir, onu "nədən?" sualı qarşısında qoyur. Gənc qadının "Peşmanammı? Əlbəttə, yox!" nidasına rəğmən, bu peşmanlıq yazıda aşkar görünür. Miniatürü ruscadan dilimizə Hicran Hüseynova çevirib.

"Tənqid" rubrikasında ustad tənqidçi Vaqif Yusiflinin "Şəhidliyin zirvəsi (Azərbaycan ədəbiyyatında Nəsimi obrazı)" sərlövhəli məqaləsi milli bədii fikrimizdə Nəsimi obrazının əksindən bəhs edir. Tənqidçi hələ ötən əsrin 80-ci illərində nəsrin konseptual məsələlərini elmi təhlil mərkəzinə gətirmiş, konfliktlər və xarakterlər probleminə həsr etdiyi fundamental tədqiqatında İsa Hüseynovun "Məhsər" romanına, əsərin konsepsiyasına həssas münasibət bildirmişdi. Yeni araşdırmasında o, mövzuya ədəbiyyatın bütün şaxələrinin – nəsr, dramaturgiya və poeziyanın nailiyyətləri əsasında nüfuz edir. Ədəbiyyatda

Nəsimiyə münasibətin tarixi köklərini araşdıran V.Yusifli folklorda və klassik şeirdə şairin yalnız adının xatırlandığını, şeirlərinə nəzirə yazıldığını qeyd edir, Nəsimi mövzusunun müraciətin onun 600 illiyi ilə bağlı olaraq XX əsrin 70-ci illərindən başladığını vurğulayır. Tənqidçi yazıldığı dövrün ədəbi mühitində böyük əks-səda doğuran “Məhşər” romanının İsa Hüseynovun yazıçı şəxsiyyətinin mühüm bir xarakterini aşkara çıxardığını müşahidə edir: “O, tarixə bəzi romançıların “salnamə” prinsipi ilə yanaşmamışdı, tarixi müasirliyin gözü ilə oxumaq, işləmək prinsipini əsas götürmüşdü”. Nəsimini ateist kimi təqdim edən sovet dövrü ideoloji düşüncəsindən doğan ““Məhşər” islam əleyhinə yazılmış romandır” ədəbi qənaətini Vaqif Yusifli qəti etirazla qarşılayır. O, bədii mətnin məntiqindən çıxış edərək romanda islam əleyhinə heç nə olmadığını əsaslandırır.

Bəxtiyar Vahabzadənin “Fəryad” mənzum dramında isə özü görünməyən, amma əsərin ruhuna hopan, fəlsəfi-psixoloji ovqatını, ideyasını ifadə edən Nəsimi obrazı tənqidçinin diqqətini cəlb edir. Qabilin “Nəsimi” poemasını poeziyamızda şairə həsr olunan ilk böyük poema kimi yüksək dəyərləndirən Vaqif Yusifli Nəsimi obrazını “ən dolğun şəkildə”, “lirik-epik planda” yaradan şairi təqdir edir, “Məhşər”lə yanaşı, bu əsərin də yazıldığı dövrün ədəbi hadisəsi olduğunu təsdiqləyir. Rəsul Rzanın “Son gecə” poemasında isə tənqidçi şairin edamqabağı düşüncələrinin əks olduğunu göstərir, bütövlükdə R.Rzanın Nəsimi ilə bağlı axtarışlarını xələflərin sələflərə örnək münasibəti kimi alqışlayır.

Məqalədə Əliağa Kürçaylının “Nəsimi”, İsa İsmayilzadənin “Heykəl Nəsiminin monoloqları”, Əli Kərimin “Şəhidliyin zirvəsi” şeirləri poeziyamızda Nəsimiyə müraciətin ən parlaq nümunələri kimi dəyərləndirilir. V.Yusiflinin məhz Əli Kərimin şeirinin adını məqalə sərlövəsinə çıxarması isə bu şeiri Nəsimi haqqında yazılan ən kamil nümunə hesab etməsi ilə bağlıdır: “İsa Hüseynovun “Məhşər”i nərsdə, Qabilin “Nəsimi”-si poeziyada, Bəxtiyar Vahabzadənin “Fəryad”ı dramaturgiyada hansı ucalıqda dayanırsa, Əli Kərimin “Şəhidliyin zirvəsi” də şeirdə o ucalıqda yer tutur”. “Şəhidliyin zirvəsi” məqaləsi Nəsimi mövzusunun ən aktual olduğu “Nəsimi ili”nin ən

yaxşı tədqiqatlarından biri kimi dəyərlidir.

Dəniz Pənahovanın “Övladlarını boğub öldürən ana...” başlıqlı yazısı ispaniyalı rejissor Alexandro Amenabarın 2001-ci ildə çəkdiyi, ssenari müəllifi və musiqi bəstəçisi olduğu “Başqaları” filmi haqqındadır. Yazının əvvəlində kino tənqidi materialı oxuyacağımızı zənn etsək də, sonra bu qənaət dəyişir. Aydın olur ki, “Övladlarını boğub öldürən ana...” yalnız filmin şərhindən (?) (“nağıl edilməsindən” də demək olar) ibarətdir.

Ruslan Dost Əlinin “Hasar” hekayəsi mövzusu, bədii ifadə özünəməxsusluğu, eləcə də dil sadəliyi ilə diqqəti cəlb edir. Gənc nəsrin hekayəsində əsər qəhrəmanı el ağsaqqalı, bir kəndin ən sayılan adamı olan Məhəmməd kişi böyük el sevgisini və hörmətini qəlbinin ucalığı, hər kəsə yarımcılığı ilə qazanıb. Müəllif qəhrəmanının sadə bir işçi, kassir olmasına rəğmən, hamıya əl tutduğunu göstərməklə sanki “Yaxşılıq etmək üçün heç də yüksək mənəvi və vəzifə, böyük pulların sahibi olmaq vacib deyil” fikrini sətirlərlə olaraq şüurlara aşılayır. Vəfatından sonra qəbri belə el tərəfindən əziz tutulan kassir Məhəmmədin oğlu Qulam isə atasının tam əksinə olaraq ata yurdunu tərk edib şəhərə köçəndən sonra yalnız dincəlməyə, “yeyib-ıçməyə gəldiyi” doğma kənddə hamıya yaddır. Qeyri-ixtiyari Turgenevin “Atalar və oğullar”ını xatırlayıram. Ədəbiyyatda köklü məsələlərdən olan “atalar və oğullar”a Ruslan Dost Əlinin münasibəti də maraqlıdır. Burada rəmzi mənə daşıyan “hasar” Məhəmməd kişinin öz əlləriylə tikdiyi həyat hasarıdır, lakin bu hasar onu doğma el-obasını görməkdən, onun hər halından xəbər tutmaqdan məhrum etmir. Onun ölümündən sonra isə “bu hasarın boyu o qədər uzanmışdı ki, ayağının altına çəllək də qoysan, o biri tərəfi görmək mümkün deyildi”. Atasına heç oxşamayan bivec oğul Qulamin laqeydliyi ucbatından getdikcə sökülməkdə olan hasar güclü küləkdə yerlə bir olur. Amma Qulamin el-obayla (hətta qapıbir qonşusu Cəlillə) öz arasında çəkdiyi hasar uçulan hasardan daha uca, daha qalın, daha möhkəmdi.

Simran Qədimin “Adsız adam” hekayəsində özünə qulaq yoldaşı axtaran qocanın dilindən söylənen sərgüzəştə müəllifin həyat fəlsəfəsi geniş yer tutur. Adsızın hər bir xarakter xüs-

siyyətinə müəllifin tövsiyəvari fəlsəfi müdaxiləsi var. Pulun çoxluğundan harınlaşan, hətta adam öldürdüyü halda mühakimədən yayınan bilən, vicdan əzabı belə çəkməyən müstəntiq Adsızın həyat quyusunun dibinə düşdüyü vaxtlarda maşın qəzası nəticəsində yaddaşını itirməsi onu keçmişlə bağlı əzablı düşüncələrdən azad edir. O, yenidən sadə və vicdanlı həyata başlasa da, müəllif qəhrəmanın itirilmiş illərinə acı təəssüfünü ifadə edir. “Pul üstündə qurulan münasibətlər pul-la bir yerdə də yox olmağa məhkumdur” nidəsi bütünlükdə hekayənin ruhuna hakimdir.

“Tərcümə saati”nda Cavanşir Yusiflinin ingilis dilindən tərcümə etdiyi modern Kanada poeziyası nümunələri yer alır. Cavanşir Yusiflinin nəsr əsərləri bestsellərə çevrilən tanınmış yazıçı Marqaret Ətvudun yaradıcılığı haqqında bitkin təəssürat yaradan, “əzab və iztirabdan yığılmış” bu poeziyanın məzmununu açan dolğun ədəbiyyatşünaslıq qənaətləri oxucunu bu şeirlərin poetik məntiqini anlamağa hazırlayır. Şairin fərqli düşüncə tərzini, özünəməxsus poetik fəlsəfəsini əks etdirən, təəccübləndirən, “saf qalmaq” mövzusuna sadıq şeirləri (“Yanmış evdə şəhər”, “Yuxu sözünə variasiyalar”, “Sevgi sözünə variasiyalar”, “Kədərli uşaq”, “Poçt açıqcaları”, “Bu, mənim şəklimdi”) çağdaş Kanada poeziyasının inkişaf mənzərəsi haqqında aydın təsəvvür yaradır.

Namiq Hacıheydərlinin “Min illərin sirli adı” araşdırmasında İlisu kəndinin dil özəlliklərinə toxunulur, Ram Ramay şlaləsindən, 3 min illik tarixi olan Ram Ramay hidroniminin sirlərindən bəhs olunur. Şlalənin adındakı Ram və Ramay sözlərinin etimologiyasını açmağa çalışan tədqiqatçı bu sözlərdən törəyən toponim nümunələrinə diqqət yetirir. Sözlərin iziylə Ramana kəndindən başlayıb, fars mənbələrinə, qədim sanskrit eposu, hind mifologiyası, Misir mifologiyasına qədər gedib çıxır. Məqalə Azərbaycan tarixinin minilliklərdə gizli qalan sirlərini açmağa maraq yaradır.

Kəmalə Abiyevanın müharibə mövzusunda “Ağ bayraq” hekayəsi insan gözünün heyretini öldürən müharibə səhnələrindən təfərrüatlı danışdır. Lakin hekayədə müharibə dövrünün stixiyasını açan canlı lövhələr bir-birini əvəz edir. Vuruşan tərəflərin milli kimliyi açıq göstərilmə-

sə də, hekayəni oxuduqda buradakı əhvalatın Qarabağ müharibəsinə aid olduğunu sövq-təbii anlayırsan. Eyni zamanda bəşəri bir mövzuya həsr olunan hekayəni hansı millətin nümayəndəsi oxusa, onu öz vətəninin müharibə taleyi kimi görə bilər. Hekayənin müasir dünya ədəbiyyatını ciddi bir problem kimi düşündürən ideyası da dünya ədəbiyyatının müharibə mövzulu əsərlərinin başlıca ideyası ilə səsleşir: “Uşaqlar ölməsin!” Qardaşının ölümündən təsirlənən qızcığazın “ağ bayraq” haqqında eşitdiklərindən sonra vuruşan tərəflərin arasında “o tərəf-bu tərəfə gedib” ağ bayraq yelləməsi, hər iki tərəfi çaşbaşa salmasına rəğmən, atəşi susdura bilməsi insanı dərin düşüncələrə qərq edir. Müharibəyə körpə bir uşağın etirazı, nifrəti son dərəcə təsirli bədii detallarla yadda qalır.

Mənsur Həsənzadənin “Ömür yoldaşıma yazdığım şeir”, “Sevdim səni”, “Bu sevgi”, Maraqlı yalan”, “Ürəyimin sirr tərəfində” şeirləri sonsuz səmimiyyəti, misraların axıcılığı, təbiiliyi və inandırıcılığı ilə seçilir. Şairin “Bütün xanımların gözü anamdır, Bütün qadınların gözəli sənsən!”, “Mənə elə gəlir ki, səni tanımamışdan Öncə də sevdim səni”, “Qurban olum Allaha, səni sevdirdib mənə”, “Kim deyir qırx gündü yalanın ömrü, İndiki yalanlar qırxayaqlıdır”, “Şeirlər ən gözəl fikir tablosu – Şeirlər ən gözəl yalançılardır” kimi məzmunlu misraları oxucunu bu poeziyanın mahiyyətinə cəlb edir.

Aydın Tağıyevin “Süd qardaşları, süd bacıları” hekayəsində atasız-anasız qalıb nənəsinin himayəsində böyüyən uşağın yaşantıları yer alır. Yaşadığı kənddə çoxlu süd qardaşları, süd bacıları olduğunu biləndə yetimliyini, tənhalığını unudan, hətta uşaq ağılla anasının ölümünə ürəyində sevinib “anam ölməsəydi, heç bu qədər qardaşım, bacım da olmazdı” deyər düşünən hekayə qəhrəmanının fərəhi Mopassanın “Simonun atası” novellasındakı balaca Simonun tənhalığını əvəz edən sevinci xatırladır. Bu hekayə kimi “Günəşin oyanmasını istəməyən uşaq...”, “Sərçələr də dil bilir” hekayələri də yığcamlığı, lakonizmi, az sözlə dərin bədii mətləbləri ifadə etməsi, ideya aydınlığı, kiçik janrın imkanlarından məharətlə istifadə edən yazıçı ustalığı ilə yadda qalır.

“Şeir vaxtı”nda Qədiməli Əhmədin “Yollar mat qalır yenə piyada fiqurların qurbanlıq həyatına”, “Külək də oyada bilmir ömürlük yatanları”, “Vaxtsa insan həyatında qurulmuş tuzaq kimi...”, “Əllər göydən üzöldükcə yorğun düşür ayaqlar” kimi misraları şeirlərinin pessimizmə köklənən fatalist dünyagörüş ahəngini əks etdirir.

“Tribuna” rubrikasında yer alan Sabir Rüstəmoğlunun “İşıq saçan duyğular”məqaləsi Dayandır Sevginin poeziyasından bəhs edir. Şairin “İkinci addım” (Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, Bakı: 2018) kitabında toplanan poetik örnəklərə həssas tədqiqatçı münasibətilə şərtlənən məqalədə “Azərbaycan bayrağı” adlı ilk şeirdən başlayıb son səhifələrdə verilən “Ruhların söhbəti” essesindek hər bir şeir ədəbi-nəzəri təhlil mərkəzindədir. Bayraq, Allah, torpaq, Vətən dərdi, şəhidlik mövzularında şeirlərin hər birində şairin içindən keçən ağrını görən, duyan S.Rüstəmoğlu bu ağrının Qarabağ dərindən yıxılıb ikiyə bölünən vətən dərdinə yüksələn çalarlarını müşahidə edir. “Zəhra”, “Həsərət” şeirlərinin təhlili bu baxımdan xüsusi maraq doğurur.

Əsmər Həsənovanın “Debüt”dəki şeirləri zərif bir qəlbin yaşantılarını əks etdirir. İlk şeirin adı – “Göyərçin yuvası” məzmununa uyğun gəlməsə də (misraların alt qatında belə bu adı görmək olmur), “İslanmasın deyə, çölə çıxmayan, Düzür ləyənləri otaqlarına”, “Yuxu əsir alıb yorğun şəhəri, Burda ayaq üstə yatır adamlar” misraları şeirin poetik ovqatını tamamlayır. Onun şeirlərinin həyat haqqında bilmədiklərinin xoşbəxt etdiyi, “ayağının dəymədiyi uzaq bir məmləkətdə” xoşbəxt olmağa ümid edən lirik qəhrəmanı pessimizmdən uzaq olmasa da, gələcəklə bağlı ümidlərdən də əl üzür.

İbrahim İbrahimlinin “Küçələrin irrealılığı” bir pərdəli, üç şəkilli pantomim pyesində anlaşılməsi müşkül olan bir mücərrədlik var. Mücərrədlik, obyektiv mətləblərə subyektiv yanaşma pantomim janrı üçün bir qanunauyğunluq kimi görünərsə də, bu mücərrədliyin özündə də bir konkretlik var. Pantomimçi aktyorun mimika və jestlərlə, bədən hərəkətləriylə göstərdiyi lal oyun izləyicini düşüncənin çox dərin qatlarına aparıb onun mənəvi dünyasında bütün səslə təmaşalardan daha böyük əks-səda yarada bilər. Lakin İ.İbrahimlinin “içinə qapalı” B küçəsi, bə-

zən “görünüşündə bir qaydasızlıq” olan, bəzən də “mövcudluğunda bir hissizliyin müəyyənliyi” müşahidə edilən A küçəsi, “görünməyən tərəfi görünən tərəflərindən daha çox olan” Birinci küçə və s. iştirakçılarının aktyor oyununda təzahürünü göz önündə canlandırmaq çətindir.

“Dərgidə kitab” rubrikasında yer alan Ulucay Akifin şeirləri poeziyamızın sabahının ümidverici olduğunu, estafetin layiqli əllərə ötürüldüyünü göstərir. “Quşlar dualarımızı pıçıldamaqçün uçar bu torpağın səmalarında”, “İçimizə səpilmiş ümid toxumlarıdır ağaclar, bulud-bulud su daşıyar Allah qəlbimizə” poetik deyimləri təkrarçılıqdan uzaq olub şairin özünəməxsus bədii düşüncə tərzini sərgiləyir. “Yurdumun insanı” şeirindəki təbii bədii kolorit elin zəhmətiylə yaşayan sadə insana sonsuz sevginin ülvyyətinə qabardırsa, “Gizlənqaç” şeirindəki poetik rəğbət bir məhəllənin uşaqlarının məsum dünyasına ünvanlanır:

*Ucuz ətin şorbası ilə bayram keçirən ailələr
şükür etməyi öyrətdi uşaqlara
bizim balaca məhəllənin
kiçik evlərində...*

yaxud:

*dost dediklərimiz də ən az ailəmiz qədər
bizdəndi
və biz
gizlənqaç oynayanda da
dostlarımızın tapa biləcəyi yerdə gizləndik.*

“İnsanları dinlər yox, dillər ayıran” dünyaya, evlər, şəhərlər, ölkələr arasında hasarlar ucalandan, sonra da hasarların, qapıların arxasında qalan insana, “həzin bir yaz gecəsində” xatirələrə, balaca şəhid Zəhranın ölümünə bitib-tükənməyən poetik sualları var Ulucay Akifin. Bu poetik sualların cavabı isə onun bir qədər kövrək və bir o qədər də möhkəm, qətiyyətli poeziyasındadır.

Avqust sayı ilə tanışlıq göstərir ki, ədəbiyyatımızın uzun, uzaq “Ulduz” yolunda addımlayanlar inamla yola çıxıb, qarşıda isə ısrarla irəliyə çağıran, kəhkəşanın göz qamaşdıran parıltısı gözləyir.